

Valtiovarainministeriö

Viite
VN/6802/2020
Liittyy asiaan
Valtiovarainministeriön lausuntopyyntö

Lausuntopyyntönne diaarinumero: VN/6802/2020

Telian lausunto Valtiovarainministeriön arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi

Telia Finland Oyj ("Telia") kiittää mahdollisuudesta kommentoida Valtiovarainministeriön arviomuistiota digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi.

Viittaamme tämän lausunnon lisäksi FiCom ry:n asiassa antamaan lausuntoon, jonka valmistelussa Telia on ollut mukana ja jota Telia puoltaa kokonaisuudessaan.

Telia haluaa erityisesti nostaa esiin seuraavat asiakokonaisuudet arviomuistiosta ja sitä koskevasta Ficomin lausunnosta:

Hankkeen ja hallitusohjelman tavoitteet ovat ratkaistavissa public-private yhteistyöllä

Arviomuistiossa esitetyt tavoitteet digitaalisen henkilöllisyyden kehittämiseksi ovat erittäin kannatettavia. Esitetty ratkaisumalli näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on kuitenkin hyvin monimutkainen ja raskas sekä aiheuttaa huomattavia kustannuksia yhteiskunnalle. Lisäksi on erittäin epätodennäköistä, että hankkeelle asetetut tavoitteet voidaan kokonaan tai edes osin saavuttaa muistiossa esitetyllä ratkaisumallilla. Sen sijaan nämä hankkeen ja hallitusohjelman tavoitteet ovat ratkaistavissa yksinkertaisesti ja kustannustehokkaasti yhteistyöllä julkisten toimijoiden ja yksityisten tunnistuspalveluntarjoajien kanssa. Toisin kuin arviomuistiossa esitetty ratkaisu, tunnistuspalveluiden kehittäminen nykyisessä luottamusverkostomallissa ei edellytä tuekseen myöskään raskaita lainsäädäntömuutoksia.

Valtion väline ei ratkaise saatavuus- tai saavutettavuusongelmia

Saatavuuden ja saavutettavuuden osalta nykyisissä vahvoissa tunnistusvälineissä ei ole tunnistettavissa merkittäviä välineisiin liittyviä ongelmia. Traficom ja KKV:n markkinaselvityksen mukaan lähtökohtaisesti kaikilla Suomessa asuvilla on mahdollisuus saada käyttöönsä vahva sähköinen tunnistusväline, pois lukien Euroopan talousalueella laittomasti asuvat henkilöt sekä ne, joiden mahdollisuus saada perusmaksutili ja sitä kautta vahva sähköinen tunnistusväline evätään asiakkaan tunnistamiseen liittyvien esteiden tai rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen liittyvien seikkojen nojalla.¹ Palvelun saavutettavuuden takaamiseen toimijoilla on myös lakisääteinen velvoite, sillä digitaalisten palveluiden tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 7 §:n mukaan palveluntarjoajan on varmistettava digitaalisten palvelujensa sisältöjen havaittavuus ja ymmärrettävyys sekä käyttöliittymien ja navigoinnin hallittavuus ja toimintavarmuus saavutettavuusvaatimusten mukaisesti. Lisäksi tunnistusvälineiden tulee täyttää esteettömyysdirektiivin nojalla annettavan kansallisen sääntelyn vaatimukset, jolloin yksikään erityisryhmä ei jää ilman helppokäyttöiseksi todettua² vahvaa tunnistusvälinettä kuten nykyistä mobiilivarmennetta.

¹ Traficom:n tutkimuksia ja selvityksiä 2/2021 s. 61.

² Traficom:n tutkimuksia ja selvityksiä 2/2021 s. 47: valtiovarainministeriön toimintarajoitteisille tekemä kysely.

Yritystiedot

Telia Finland Oyj
Pasilan asema-aukio 1, 00520 HELSINKI
Kotipaikka: Helsinki
Y-tunnus 1475607-9, ALV REK 1475607-9

Tällä hetkellä pääasiallinen este vahvan tunnistusvälineen saatavuudelle on kansallinen lainsäädäntö, joka estää tiettyjä henkilöryhmiä saamasta henkilötunnusta, jolloin heille ei voida myöskään myöntää vahvaa sähköistä tunnistusvälinettä, tai alle 15-vuotiasta suomalaista tekemästä häntä koskevia oikeudellisia päätöksiä. Näitä lainsäädännöllisiä ongelmia ei ole mahdollista ratkaista arviomuistiossa ehdotetuilla keinoilla, vaan lainsäädännön muutoksilla, jotka mahdollistavat vahvan sähköisen tunnistusvälineen myöntämisen kaikille Suomessa oleskeleville henkilöille ja turvallisen sähköisen asioinnin esimerkiksi henkilön ikä huomioiden³. Näitä lainsäädäntöön liittyviä saatavuushaasteita on ulkomaalaisten henkilöiden osalta mahdollista ratkaista valtiovarainministeriön henkilötunnuksen uudistamista ja valtion takaaman identiteetin hallinnoimista koskevassa hankkeessa (VM183:00/2020), jonka tarkoituksena on helpottaa henkilötunnuksen saamista mm. EU:n ulkopuolelta tuleville opiskelijoille, työperäisille maahanmuuttajille, turvapaikanhakijoille sekä pakolaisille.

Rajat ylittävän tunnistuksen haasteet

Arviomuistiossa tuodaan ansiokkaasti esiin haasteita, joita liittyy rajat ylittävään tunnistukseen. Keskeinen ongelma kiteytyy siihen, että rajat ylittävä sähköinen viranomaisasiointi ei ole tällä hetkellä mahdollista kaikissa jäsenmaissa. Esimerkiksi ulkomaalaisen asiointiin Suomen viranomaisissa toisesta EU-valtiosta käsin ei ole tällä hetkellä välineitä tarjolla. Valitettavasti näihin rajat ylittävän tunnistamisen haasteisiin ei esitetä arviomuistiossa ratkaisua, vaikka kyseiset haasteet ovat erittäin yksinkertaisesti ja kustannustehokkaasti ratkaistavissa korottamalla kansalaisvarmenteen varmuustasoa. Tämä kevyt uudistus voidaan toteuttaa täysin nykyisessä lakikehikossa osana luottamusverkostoa.

Tietosuoja-, tietoturva- ja toimivuusnäkökohdat

Vahva tietosuoja, palveluiden turvallisuus sekä toimintavarmuus ovat sähköisen tunnistuksen ensiarvoisia elementtejä. Näistä jokaisen toteutuminen on kyetty takaamaan luomalla Suomeen kansallinen sähköisen tunnistuksen luottamusverkosto. Kyseinen voimakkaasti säännelty toimintamalli varmistaa, että palveluntarjoajat ja tunnistuspalvelut ovat luotettavia ja toteuttavat tunnistettavien henkilöiden tietosuojan ja tietoturvan asianmukaisesti. Luottamusverkostomalli onkin mahdollistanut Suomessa vahvan tunnistuksen käytön merkittävän kasvun sekä julkisissa että yksityisissä asiointipalveluissa mikä vähentää merkittävästi henkilötietojen väärinkäyttöä kuten identiteettivarkauksia.

Arviomuistiossa on havaittavissa useita sähköisen tunnistuksen tietosuojaan ja -turvaan liittyviä uhkatekijöitä. Ensinnäkin sähköisen identiteetin hallinnan kontrollin siirtyminen tunnistuspalveluilta tunnistettavalle henkilölle siirtää vastuun henkilötietojen käsittelystä tunnistuspalvelulta henkilön itsensä valvontaan. Luottamusverkostomallissa tunnistuspalvelu vastaa siitä, että tunnistustietoja välitetään vain luotettavaksi tunnetuille palveluntarjoajille ja että palveluntarjoajilla on lakiin perustuva oikeus käsitellä näitä tietoja. Arviomuistiossa esitetty ratkaisu tällaista valvontavastuuta kansalaisten tietosuojasta ei ole, vaan palveluntarjoajien taustojen ja toiminnan sekä henkilötietojen käsittelyn tarkoitusten ja tietoturvan tarkastaminen on jätetty tunnistettavien henkilöiden itsensä huolehdittavaksi.

Arviomuistiossa esitetty ratkaisu tulee johtamaan luottamusverkostomallin purkautumiseen ja nykyisten vahvojen tunnistusvälineiden poistumiseen markkinoilta. Lisäksi on todennäköistä, että markkinan pienentyessä toimijoiden investointihalukkuus kehittää

³ Traficomien tutkimuksia ja selvityksiä 2/2021 s. 44.

Julkinen

Päivä
2021-04-29

Sivu
3 (3)

nykyisiä tunnistuspalveluita laskee. Tämä puolestaan aiheuttaa palveluntarjoajien todennäköisen siirtymisen vahvasta tunnistuksesta takaisin heikon tunnituksen pariin, kun vahvan tunnituksen markkina ja sopivien tunnistuspalveluiden saatavuus kaventuu. Tietosuoja ja identiteettivarkauksien estämisen kannalta tämä on erittäin huono kehityssuunta.

Lisäksi valtion välineeseen liittyy merkittävä toiminnallinen riski erityisesti, jos se on ainoa väline, jolla pääsee kirjautumaan valtion palveluihin. Tällainen ratkaisu on hyvin altis haavoittuvuuksia hyödyntäville ulkoisille hyökkäyksille. Onnistunut hyökkäys tällaiseen palveluun lamauttaisi käytännössä koko yhteiskunnan toiminnan, kun valtion sisäisiin ja ulkoisiin palveluihin kirjautuminen estyisi. Vastaavanlaisen tilanteen aiheuttaisi myös ihan tyyppillinen tekninen käyttökatos tai palvelun vikatilanne. On tärkeää, että turvallinen sähköinen asiointi kyetään takaamaan myös häiriö- ja poikkeustilanteissa.

Kilpailuoikeudelliset näkökohdat

Arviomuistioon sisältyy useita kilpailuoikeudellisia ongelmallisuuksia, joiden osalta Telia viittaa FiCom ry:n lausunnon liitteenä olevaan Asianajotoimisto Krogeruksen laatimaan kilpailuoikeudelliseen arvioon.⁴ Kuten arviossa todetaan, valtion tunnistusvälineen luomisessa on kyse taloudellisesta toiminnasta, ei julkisen vallan käyttämisestä ja se myös sisältää riskin kielletystä valtiontuesta. Arvion mukaan valtion tunnistusvälineen luominen johtaa määräävän markkina-aseman syntymiseen ja SEUT 106(1) ja 102 artiklojen vastaiseen tilanteeseen. Seurauksena valtion välineen luomisesta on markkinaehtoisen kilpailun heikkeneminen kokonaisuudessaan. Lisäksi valtion välineen luominen on omiaan johtamaan syrjintään ja saalistushinnoitteluun.

Yhteenvetona kilpailuoikeudellisista näkökohdista voidaan todeta, että koska hankkeen taustalla olevat tavoitteet voidaan toteuttaa myös nykyisessä mallissa, ei valtion välineen luomiselle ole päteviä, lakiin perustuvia perusteita.

Lisätietoja antaa tarvittaessa Ari Hakala, ari.hakala@teliacompany.com.

Irina Kitiinprami

Telia Finland Oyj

⁴ Asianajotoimisto Krogeruksen 23.04.2021 laatima arvio valtion sähköisen tunnistusvälineen kehittämisestä ja käyttöönotosta valtiontukia ja kilpailuneutraalisuutta koskevien sääntöjen nojalla.

